

Lilianna Jabłońska¹

Dawid Olewnicki²

Samodzielna Pracownia Organizacji i Ekonomiki Ogrodnictwa

Wydział Ogrodnictwa i Architektury Krajobrazu

SGGW

Warszawa

Zmiany w powierzchni upraw ogrodniczych pod osłonami w Polsce w pierwszej dekadzie XXI w.

Changes of the horticultural crops area under cover in Poland in the 1st decade of XXI century

Synopsis. W Polsce po 1993 roku obserwowano dynamiczny rozwój produkcji ogrodniczej pod osłonami. Równocześnie obawiano się o jej przyszłość po zniesieniu barier celnych w wyniku akcesji do Unii Europejskiej. W pracy podjęto próbę zweryfikowania tych obaw. Przeprowadzono badania zmian w powierzchni upraw ogrodniczych pod osłonami w Polsce w latach 2000-2009. Analizowano kierunek i dynamikę zmian całkowitego areálu pod osłonami oraz areálu upraw warzywniczych i kwaciarskich, w tym kwiatów ciętych, a także strukturę upraw według grup roślin i typów osłon oraz zróżnicowanie regionalne. Badania wykazały, iż przystąpienie do Unii Europejskiej nie miało istotnego wpływu na naszą produkcję pod osłonami. Od 2003 roku powierzchnia upraw warzyw jest na stabilnym poziomie, a powierzchnia upraw kwaciarskich wykazuje niewielką tendencję rosnącą. Odnotowano zmiany w strukturze produkcji w poszczególnych województwach.

Słowa kluczowe: produkty ogrodnicze, uprawa pod osłonami, warzywa, rośliny ozdobne.

Abstract. A high rate of development of horticultural production under cover was observed in Poland since 1993. However, economists were anxious about its future after our integration with the UE and the abolishment of tariff walls. The aim of the study was to verify those opinions. The changes in the horticultural acreage under cover in Poland during the years 2000-2009 have been investigated. The tendency and dynamics of changes in the area under cover and their structure according to group of plants, cover types and regions of Poland have been analysed. It was found that our integration with the UE had no influence on our greenhouse production sector. Since 2003, the acreage under vegetable cultivation is stable and that under floriculture production shows a gradual increase. Changes in the production structure in particular provinces were noticed.

Key words: horticultural products, cultivation under cover, vegetables, ornamental plants.

Wstęp

Produkcja ogrodnicza pod osłonami, będąc najbardziej intensywną produkcją, jest jednocześnie produkcją bardzo kapitałochłonną i kosztochłonną, szczególnie w krajach o mniej korzystnych warunkach klimatycznych. Do takich krajów należy Polska. Suma średnich miesięcznych temperatur i natężenia promieniowania słonecznego w okresie od października do marca (tzn. w okresie wymagającym ogrzewania) jest niższa nie tylko w

---

¹ Prof. dr hab., e-mail: lilianna_jablonska@sggw.pl.

² Mgr inż., e-mail: dawid_olewnicki@sggw.pl.

porównaniu do krajów basenu Morza Śródziemnego, ale także do Holandii czy nawet południowo-zachodnich terenów Szwecji [Jabłońska 1995; Mierwiński 2003]. Jak wynika z badań Ciechomskiego [za Jabłońska 1995], tylko w wyniku niższych temperatur nakład energii cieplnej na uprawy pod osłonami jest o 40% wyższy w Polsce niż w Holandii. W Hiszpanii i we Włoszech znacznie tańsze są także same osłony, będące tunelami foliowymi o prostej konstrukcji, służącymi przede wszystkim do ochrony roślin przed wiatrem i deszczem oraz do zachowania bardziej stabilnych warunków mikroklimatycznych w celu uzyskania produktów wysokiej jakości [Jabłońska 2006]. Powyższe warunki stawiają nas na gorszej pozycji konkurencyjnej.

Pomimo mniej korzystnych warunków Polska należy do liczących się w Europie producentów warzyw i roślin ozdobnych pod osłonami. Na początku XXI wieku zajmowała pod względem areалу upraw warzyw piąte miejsce [Mierwiński 2004], a upraw kwiaciarskich siódme [Jabłońska 2008]. Ta wysoka pozycja jest wynikiem bardzo dynamicznego rozwoju po 1993 roku. Zdaniem ekonomistów, m.in. Jabłońskiej [1997; 2005; 2007] i Mierwińskiego [2004] polscy producenci bardzo szybko dostosowali się do nowych warunków gospodarki wolnorynkowej i już w pierwszej połowie lat 90. rozpoczęła się odbudowa naszego potencjału produkcyjnego, głównie poprzez inwestowanie w mniej kapitałochłonne tunele foliowe i tańsze rozbierane szklarnie z dawnych PGR czy sprowadzane z Holandii i Niemiec. Dodatkowo, rozwojowi produkcji sprzyjała stosowana od 1997 roku polityka celna państwa, stwarzająca bardzo skuteczną ochronę krajowego rynku płodów ogrodnich spod osłon przed konkurencyjnym importem oraz otwarcie rynku unijnego dla produktów ogrodnich z Polski. Jak podkreśla Mierwiński [2004, 2008], koniec lat 90. charakteryzował się w naszym kraju gwałtownym rozwojem produkcji pomidorów pod osłonami i gwałtownym wzrostem ich eksportu. Równocześnie powszechnie wyrażano obawy o przyszłość sektora „szklarniowego” po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, podkreślając silną konkurencję tańszych produktów z krajów południowych i Holandii, zarówno na rynku wewnętrznym, jak i na rynkach eksportowych w innych krajach unijnych [Kubiak 1998; Świetlik i Mierwiński 1999; Chudzik 2003]. Celem niniejszej pracy było zweryfikowanie prognoz ekonomistów z przełomu wieków i przedstawienie zmian, jakie miały miejsce w produkcji ogrodnich pod osłonami w Polsce po 2000 roku.

Metodyka badań

W pracy analizowano zmiany w produkcji ogrodnich pod osłonami w Polsce w latach 2000-2009, czyli przed i po akcesji Polski do Unii Europejskiej. Ze względu na brak informacji statystycznej dotyczącej wielkości i wartości towarowej produkcji kwiaciarskiej, badania ograniczono do powierzchni upraw. Przede wszystkim analizowano kierunek i dynamikę zmian całkowitego areалу pod osłonami oraz areалу upraw warzywniczych i kwiaciarskich, w tym kwiatów ciętych, określając je przez współczynnik prostoliniowej linii tendencji wyznaczonej dla wartości bezwzględnych (w hektarach) oraz względnych (w procentach w stosunku do średniej badanego okresu). Badano także strukturę upraw według grup roślin oraz typów osłon, a także zróżnicowanie regionalne. We wszystkich analizach struktury produkcji posługiwano się wskaźnikami procentowymi. W badaniach wykorzystano niepublikowane dane statystyczne GUS.

Wyniki badań

Kierunek i dynamika zmian powierzchni ogrodnictwa pod osłonami

W pierwszym dziesięcioleciu XXI wieku odnotowano w Polsce bardzo istotny wzrost areálu upraw roślin ogrodnictwa pod osłonami. Areál ten wzrastał w latach 2000-2009 średnio rocznie o 5,41% w stosunku do średniej całego wielolecia, co w wielkościach absolutnych oznacza roczny wzrost o 306,70 ha (tabela 1). W 2009 roku powierzchnia pod osłonami wyniosła 6307 ha i była 2,15 razy większa niż w 2000 roku. Tak wysoka dynamika jest jednak wynikiem jednorazowego, skokowego (bo 2,5-krotnego) przyrostu areálu odnotowanego przez GUS w 2002 roku po przeprowadzeniu Spisu Rolnego. Wskazuje to na niedoszacowanie areálu istniejącego w poprzednich latach, na co już wtedy zwracali uwagę ekonomiści zajmujący się problematyką rynku ogrodnictwa, m.in. wymienieni we wstępie Jabłońska [1997; 2005; 2007] i Mierwiński [2004].

Według danych Spisu Rolnego powierzchnia upraw ogrodnictwa pod osłonami w 2002 roku osiągnęła 6857 ha i był to najwyższy poziom w całym badanym dziesięcioleciu (rys.1). W rzeczywistości jednak był to, tym razem, poziom zawyżony. Już w kolejnym roku areál ten według GUS był o 662 ha mniejszy, przy czym w przypadku produkcji warzyw aż o 883 ha mniejszy (wzrósł areál upraw kwaciarskich). Wydaje się niemożliwe, by tak duży areál kapitałochłonnych obiektów został nagle wycofany z produkcji. Spadek ten wskazuje raczej na próbę weryfikacji danych spisowych. Od tego momentu, tzn. od 2003 roku, powierzchnia pod osłonami z produkcją ogrodnictwa utrzymuje się, z niewielkimi wahaniami, na podobnym poziomie w granicach 6195-6307 ha i nie odnotowano żadnych istotnych zmian po wejściu Polski do struktur Unii Europejskiej w 2004 roku. Współczynnik kierunkowy linii tendencji dla lat 2003-2009 wyniósł tylko 0,23% w wartościach względnych i 14,14 ha w wartościach bezwzględnych.

Tabela 1. Zmiany powierzchni upraw poszczególnych grup roślin ogrodnictwa pod osłonami w Polsce w wieloleciu 2000-2009 oraz podokresie 2003-2009

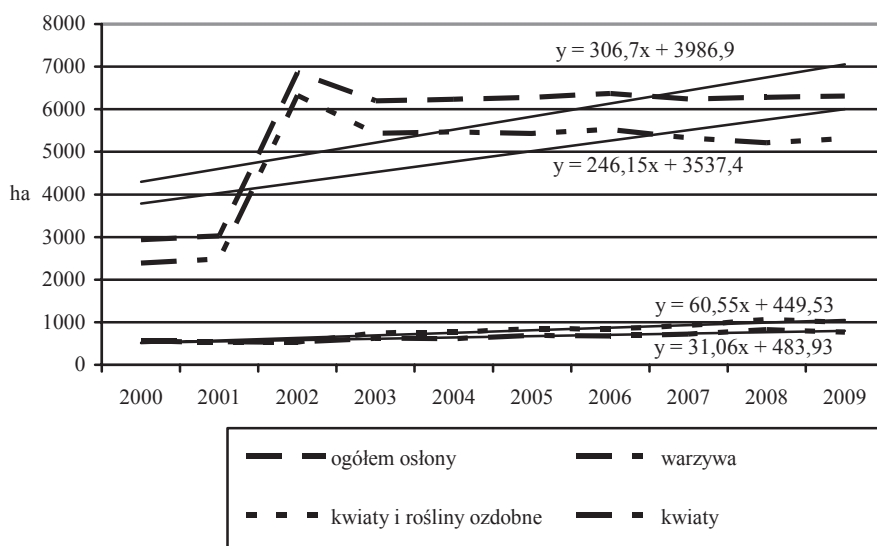
Table 1. Changes in the cultivation of horticultural plants acreage under cover in Poland in 2000-2009 and 2003-2009

Uprawa	Współczynnik kierunkowy linii tendencji			
	w wartościach bezwzględnych (ha) w latach		w wartościach względnych (średnia okresu = 100%) w latach	
	2000-2009	2003-2009	2000-2009	2003-2009
Pod osłonami łącznie	306,70	14,14	5,41	0,23
w tym:				
warzywa	246,15	-35,89	5,03	-0,67
kwiaty i rośliny ozdobne	60,56	50,03	7,74	5,65
w tym:				
kwiaty	31,07	31,61	4,74	4,49
rośliny ozdobne	.	18,43	.	10,09

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS.

Długookresowe zmiany powierzchni pod osłonami z uprawą warzyw mają podobny przebieg jak zmiany powierzchni ogółem, choć dynamika wzrostu jest nieznacznie mniejsza. Średnio rocznie przybywało 246,15 ha upraw warzyw, co oznacza roczny wzrost o 5,03% w stosunku do średniej z wielolecia (tabela 1). Jak już napisano, był to skutek

jednorazowego urealnienia danych statystycznych w 2002 roku. Od 2003 roku areał pod osłonami z produkcją warzyw wykazuje niewielką tendencję malejącą i obniża się średnio rocznie o 0,67% w stosunku do średniej z tego okresu.

Rys. 1. Zmiany powierzchni pod osłonami z produkcją ogrodniczą w latach 2000-2009

Fig. 1. Changes of the horticultural area under cover in the years 2000-2009

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Stałą tendencją rosnącą w całym badanym okresie charakteryzuje się natomiast areał upraw kwiaciarskich. W latach 2000-2009 wzrastał on w tempie 7,74% rocznie, choć w wielkościach absolutnych był to wzrost z roku na rok tylko o 50,03 ha. Należy tu zaznaczyć, iż dynamika ta częściowo jest efektem poszerzenia zakresu bazy danych GUS od 2003 roku o powierzchnię upraw „roślin ozdobnych”³. Do 2002 roku (od lat 60.) dostępna była tylko informacja o powierzchni pod osłonami z produkcją „kwiatów”⁴. Powierzchnia ta, analizowana oddzielnie, wzrastała ze znacznie mniejszą dynamiką, bo tylko o 4,74% rocznie w stosunku do średniej całego dziesięciolecia. W latach 2003-2009 średni roczny wzrost powierzchni upraw kwiatów wynosił 4,49% w stosunku do średniej z tego okresu, zaś powierzchni upraw roślin ozdobnych aż 10,09%. W wielkościach absolutnych średnio z roku na rok przybywało odpowiednio 31,61 ha i 18,43 ha. Analizując produkcję kwiaciarską pod osłonami należy zaznaczyć, iż prawdopodobnie inspiracją do

³ GUS nie wyjaśnia pojęcia „rośliny ozdobne”. Można jedynie przypuszczać, iż są to rośliny doniczkowe, które zostały wyodrębnione w statystykach, by częściowo zweryfikować zaniżane wielkości do 2002 roku. Łączna powierzchnia kwiatów i roślin ozdobnych podawana przez GUS jest zbliżona do szacunków wykonywanych przez autorkę artykułu [m.in. Jabłońska 2009].

⁴ Do 2002 roku według ówczesnych informacji GUS pozycja „kwiaty” obejmowała kwiaty cięte i doniczkowe, ale zdaniem pierwszego z autorów była niedoszacowana. Stąd też podejmowała ona próby jej weryfikacji [Jabłońska 2005; 2008]. Obecnie zdaniem GUS do pozycji tej zaliczono jedynie kwiaty cięte.

wyodrębnienia w bazie danych produkcji „roślin ozdobnych”, były wyniki spisu rolnego, według których areal upraw kwaciarskich pod osłonami wyniósł w Polsce w 2002 roku 1417 ha, czyli był aż 2,2 razy wyższy niż szacunki GUS dla tego roku. Dane z następnych lat wyraźnie wskazują, że wielkość określona na podstawie spisu jest wielkością znacznie zawyżoną. Zgodnie z szacunkami GUS produkcja kwaciarska pod osłonami prowadzona była w latach 2008-2009 na powierzchni 1066 ha i 999 ha (Rys.1). Niestety, wielkość 1417 ha, jako oficjalna dana statystyczna, wykorzystywana jest w różnych analizach ekonomicznych [International... 2009; Kulikowski 2007; The cut...2009] i prowadzi do wyciągania błędnych wniosków.

Struktura upraw pod osłonami

W produkcji ogrodniczej pod osłonami w Polsce dominują uprawy warzyw. W latach 2000-2002, czyli w okresie przed dokonaniem przez GUS korekt danych statystycznych, udział warzyw w powierzchni pod osłonami wynosił 81,21%-91,96%, zaś kwiatów 18,79%-8,04% (tabela 2). W 2003 roku, po weryfikacji powierzchni uprawy warzyw oraz wyodrębnieniu arealu z uprawami „roślin ozdobnych”, powyższe relacje uległy nieznacznym zmianom. W tymże roku warzywa produkowane były na 87,83% powierzchni pod osłonami, a rośliny ozdobne na 12,17%. W kolejnych latach, w wyniku powolnego obniżania się arealu z produkcją warzyw, jego udział zmniejszył się do 83,03% w 2008 roku i 84,16% w 2009 roku. W okresie tym zwiększyła się rola produkcji kwaciarskiej. Jej udział w areale pod osłonami wzrósł do 16,97% i 15,84% w latach 2008 i 2009.

Tabela 2. Struktura upraw pod osłonami w Polsce w latach 2000-2009 według grup roślin, %

Table 2. Distribution of the cultivation acreage under cover in Poland by group of plants in 2000-2009, %

Rok	Uprawa						
	warzywa	uprawy kwaciarskie	pomidory	ogórki	pozostałe warzywa	kwiaty flowers	rośliny ozdobne
	suma osłon = 100%		suma warzyw = 100%			suma upraw kwaciarskich = 100%	
2000	81,21	18,79 ^{1/}	52,62	22,73	24,65	X	X
2001	82,29	17,71 ^{1/}	50,08	20,56	29,36	X	X
2002	91,96	8,04 ^{1/2/}	40,86	22,99	36,15	X	X
2003	87,83	12,17	44,17	23,85	31,98	82,63	17,37
2004	87,67	12,33	44,24	23,96	31,80	80,23	19,77
2005	86,48	13,52	43,95	24,33	31,72	81,39	18,61
2006	86,77	13,23	46,28	24,30	29,42	80,07	19,93
2007	85,25	14,75	46,03	24,15	29,82	78,61	21,39
2008	83,03	16,97	45,94	24,23	29,83	77,30	22,70
2009	84,16	15,84	45,28	24,30	30,42	76,98	23,02

1/wyłącznie kwiaty; 2/efekt korekty powierzchni uprawy warzyw bez zmian w rejestracji powierzchni kwaciarskiej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W uprawie warzyw pod osłonami najważniejszą rolę odgrywają pomidory, z udziałem w powierzchni w granicach 46,28%-45,94% w trzech ostatnich latach. Na początku badanego okresu udział ten był wyższy niż 50%, co było wynikiem m.in. bardzo szybkiego rozwoju produkcji pomidorów pod koniec lat 90. Należy tu również pamiętać o niepewnej wiarygodności danych statystycznych z tamtego okresu. Drugim ważnym gatunkiem w

produkcji szklarniowej są ogórki, których udział w powierzchni warzywniczej zwiększył się z około 23% w latach 2002-2003 do 24,30% w 2009 roku. Na pozostałym areale uprawiane są m.in. takie warzywa jak cukinia, rzodkiewka, oberżyna, sałata i przede wszystkim papryka, która w 2002 roku zajmowała ponad 50% powierzchni z produkcją całej tej grupy roślin. Z powyższej analizy wynika, iż po 2003 roku nie nastąpiły istotne zmiany w strukturze upraw warzyw. Jeśli chodzi o produkcję kwaciarską, to gros areалу zajmuje uprawa kwiatów ciętych, choć jej udział w powierzchni kwaciarskiej zmniejszył się w latach 2003-2009 z 82,63% do 76,98%. Wyraźnie wzrósł w tym okresie udział powierzchni z produkcją roślin ozdobnych, według danych GUS z 17,37% do 22,70%. Według własnych szacunków pierwszego z autorów udział roślin doniczkowych, do których zaliczane są także rośliny rabatowe i balkonowe, jest wyższy i wynosi około 36%.

Znaczenie poszczególnych typów osłon w produkcji ogrodniczej

Produkcja ogrodnicza pod osłonami prowadzona jest w Polsce w dwóch typach osłon: w szklarniach i tunelach foliowych. Wykorzystywane są jeszcze inspekty, ale ich znacznie jest niewielkie i z roku na rok gwałtownie zmniejsza się. W latach 2006-2009 udział inspektów w powierzchni pod osłonami wyniósł średnio jedynie 0,45%. Większość produkcji odbywa się w namiotach foliowych i ich rola stopniowo wzrasta. W polskich warunkach klimatycznych i przy rosnących cenach środków produkcji, głównie nośników energii cieplnej i świetlnej, producenci coraz częściej uprawiają rośliny w cyklach produkcyjnych z pominięciem miesięcy zimowych, co pozwala na stosowanie mniej kapitałochłonnych namiotów foliowych. Ich udział w całkowitej powierzchni pod osłonami wzrósł z 56,91% na początku badanego okresu do 59,14% w drugiej połowie tego dziesięciolecia (tabela 3). Obniża się natomiast znaczenie kapitałochłonnych obiektów szklarniowych, które stanowiły w latach 2006-2009 średnio 40,41% osłon, przy 42,47% w latach 2000-2001.

Tabela 3. Struktura upraw ogrodniczych w Polsce w latach 2000-2009 według typów osłon, %

Table 3. Distribution of the horticultural cultivation acreage in Poland by the type of cover in 2000-2009, %

Lata	Ogółem		Warzywa		Kwiaty		Rośliny ozdobne	
	szklarnie	folie	szklarnie	folie	szklarnie	folie	szklarnie	folie
	całkowita powierzchnia pod osłonami dla danej grupy roślin = 100%							
2000-2001	42,47	56,91	38,73	60,61	59,17	40,38	.	.
2002-2005	40,42	58,78	38,59	60,55	56,26	43,38	48,01	51,99
2006-2009	40,41	59,14	37,96	61,55	53,84	45,79	54,17	45,83

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W namiotach foliowych uprawiane są przede wszystkim warzywa. Średnio 61,55% powierzchni ich uprawy znajduje się pod folią wysoką, a na szklarnie przypada 37,96%. Odmienna sytuacja występuje w produkcji kwaciarskiej, która prowadzona jest w większej części w szklarniach. Dotyczy to szczególnie kwiatów ciętych. Ale i tu widoczny jest wyraźny wzrost znaczenia namiotów foliowych. Ich udział w produkcji kwiatów wzrósł z 40,38% w latach 2000-2001 do 45,79% w latach 2006-2009. Przeznaczone są one m.in. do pędzenia roślin cebulowych i uprawy kwiatów o krótszym cyklu produkcyjnym. W obiektach szklarniowych uprawiane są kwiaty o rocznym lub kilkuletnim cyklu

produkcyjnym i wyższych wymaganiach termicznych. Podobne proporcje występują w przypadku roślin ozdobnych. Tu tunele foliowe wykorzystywane są przede wszystkim do produkcji roślin rabatowych i balkonowych, bardzo często w połączeniu z jesienną uprawą chryzantem doniczkowych na 1 listopada [Jabłońska, Paszko i Zarzycka 2010]. Szklarnie służą głównie produkcji roślin doniczkowych pokojowych.

Regionalne zróżnicowanie produkcji ogrodniczej pod osłonami.

Gros produkcji ogrodniczej pod osłonami w naszym kraju przypada obecnie na 5 województw, w których znajduje się 64,52% całkowitego jej arealu. Największą rolę od lat odgrywa województwo mazowieckie, choć jego znaczenie zmniejszyło się. W latach 2000-2001 w tymże województwie znajdowało się aż 25,42% osłon, zaś w latach 2006-2009 udział ten obniżył się do 21,51%, przy czym spadek ten dotyczył właściwie upraw warzyw (tabela 4). Udział w produkcji kwiaciarskiej nie uległ zmianie. Na drugim miejscu plasuje się województwo wielkopolskie z relatywnie stabilnym udziałem w badanym okresie w krajowej powierzchni osłon całkowitego granicach 14,36%-15,74%. Odnotowano jednak wyraźny spadek znaczenia tego województwa w produkcji kwiaciarskiej, choć w dalszym ciągu plasuje się ono pod tym względem na pierwszym miejscu. Odsetek osłon z uprawami kwiatów i roślin ozdobnych obniżył się z 22,82% do 15,43%. Wzrósł natomiast udział województwa wielkopolskiego w powierzchni upraw warzywnych z 12,44% do 15,80%.

Tabela 4. Struktura produkcji ogrodniczej pod osłonami w Polsce w latach 2000-2009 według województw, %

Table 4. Distribution of horticultural production under cover in Poland by province in 2000-2009, %

Lata	Województwo									
	Mazowieckie	Wielkopolskie	Małopolskie	Łódzkie	Kujawsko-pomorskie	Śląskie	Pomorskie	Świętokrzyskie	Lubelskie	Pozostałe
	Ogółem									
2000-2001	25,42	14,36	9,78	8,55	7,44	8,52	1,71	1,54	4,87	17,81
2002-2005	20,74	14,99	8,82	12,72	7,94	3,88	2,57	8,43	6,21	13,70
2006-2009	21,51	15,74	9,21	10,21	7,85	3,79	2,91	6,93	6,26	15,59
	Warzywa									
2000-2001	28,19	12,44	10,32	8,32	7,44	7,40	0,61	1,01	5,47	18,80
2002-2005	21,77	14,81	8,31	13,46	8,01	3,03	1,55	9,13	5,91	14,02
2006-2009	22,87	15,80	8,91	11,19	8,09	3,07	1,92	7,31	6,65	14,19
	Kwiaty i rośliny ozdobne									
2000-2001	13,04	22,82	7,38	8,66	7,42	13,67	6,56	0,94	2,19	17,32
2002-2005	10,89	18,08	12,41	7,40	7,34	10,88	10,05	2,96	1,74	18,25
2006-2009	13,94	15,43	11,02	4,78	6,56	7,89	8,55	4,60	3,88	23,35

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Trzecim liczącym się regionem jest województwo małopolskie z udziałem w krajowej powierzchni osłon w badanym dziesięcioleciu w granicach 9,78%-9,21%, przy czym obserwuje się tu zjawisko odwrotne niż w województwie wielkopolskim. Zmniejszył się udział województwa małopolskiego w powierzchni pod osłonami z produkcją warzywniczą, wzrósł zaś z produkcją kwiaciarską. Ten sam kierunek zmian co w województwie małopolskim odnotowano w województwie łódzkim, czwartym pod względem areалу upraw pod osłonami. Jeszcze na początku badanego okresu znajdowało się tu 8,66% osłon z produkcją kwiaciarską, zaś pod koniec udział ten wyniósł jedynie 4,78%. Wzrósł natomiast udział województwa łódzkiego w produkcji warzywniczej, z 8,32% do 11,19%. Piątym liczącym się województwem jest województwo kujawsko-pomorskie, charakteryzujące się stabilnym udziałem w produkcji pod osłonami, zarówno warzywniczej jak i kwiaciarskiej.

Analizując strukturę regionalną produkcji pod osłonami należy zwrócić uwagę na województwo śląskie i pomorskie, które mając niewielki udział (nieprzekraczający 3%) w całkowitym areale upraw ogrodnich charakteryzują się względnie wysokim udziałem w produkcji kwiaciarskiej. W latach 2006-2009 w województwach tych uprawy kwiaciarskie pod osłonami zajmowały odpowiednio 7,89% i 8,55% krajowego areалу. W przypadku województwa śląskiego uwagę zwraca również fakt bardzo znacznego spadku jego udziału w krajowej produkcji szklarniowej po 2002 roku, co należy tłumaczyć przeszacowaniem roli tego regionu w poprzednich latach, szczególnie w odniesieniu do produkcji warzyw. Z kolei niedoszacowana była rola województwa świętokrzyskiego, stąd po spisie rolnym jego udział w krajowej powierzchni pod osłonami istotnie zwiększył się, z 1,54% do 8,43%.

Wnioski

1. Informacja statystyczna GUS wskazuje na gwałtowny wzrost powierzchni upraw ogrodnich pod osłonami w Polsce w 2003 roku. Była to jednak jedynie korekta znacznie zaniżonych wielkości w poprzednich latach, a zweryfikowanych danymi spisu rolnego z 2002 roku. Od 2003 roku areal upraw pod osłonami wykazywał tylko nieznaczną tendencję wzrostową, przy czym wynikała ona ze wzrostu powierzchni z produkcją kwiaciarską. Powierzchnia upraw warzywniczych obniżała się, choć był to spadek tylko o 0,67% rocznie w stosunku do średniej z lat 2003-2009. W produkcji kwiaciarskiej znacznie większą dynamiką charakteryzował się wzrost powierzchni pod osłonami z uprawą roślin ozdobnych niż kwiatów ciętych, ale i w tym przypadku wynikał on częściowo z weryfikacji i urealniania informacji z poprzednich lat. Nie zmienia to jednak faktu istotnego rozwoju produkcji ogrodnich pod osłonami w Polsce, pomimo mniej korzystnych warunków klimatycznych oraz zniesienia barier celnych po wstąpieniu do Unii Europejskiej.

2. W produkcji pod osłonami dominują warzywa, z pomidorami na pierwszym miejscu, ale od 2003 roku rośnie znaczenie upraw kwiaciarskich. Ich udział w całkowitym areale pod osłonami wzrósł w latach 2003-2009 z 12,17% do 15,84%, co jest wynikiem wzrostu udziału upraw roślin ozdobnych przy niewielkim spadku udziału upraw kwiatów ciętych. Rozwojowi produkcji roślin doniczkowych sprzyjała możliwość ich uprawy w cyklach produkcyjnych z pominięciem okresu zimowego w mniej kapitałochłonnych tunelach foliowych. Ten typ osłon jest również podstawą w produkcji warzyw. Tylko kwiaty cięte uprawiane są w ponad 53% w obiektach szklarniowych. Zarówno produkcja warzywnicza, jak i kwiaciarska, prowadzone są od lat głównie w 5 województwach, na

które przypada dziś około 64% areалу upraw. Zmieniła się jednak struktura upraw w większości z nich, co w pewnym stopniu jest efektem faktycznych zmian, a częściowo wynika z korekt dokonanych przez GUS w bazie danych.

3. Reasumując niniejszą pracę należy podkreślić, iż pomimo przeprowadzenia szczegółowych analiz opartych o oficjalne dane statystyczne niemożliwe jest wysunięcie precyzyjnych wniosków i dokonanie w pełni wiarygodnej oceny badanego zjawiska w kontekście skali zachodzących zmian. Trudność ta związana jest z nie w pełni wiarygodnymi informacjami statystycznymi. Stopniowa weryfikacja rejestrowanych danych pozwala mieć nadzieję, że w niedalekiej przyszłości wiarygodność informacji znacznie wzrośnie. Duże znaczenie w tym zakresie będzie miał spis rolny przeprowadzony wiosną 2011 roku.

Bibliografia

- Chudzik A. [2003]: Efektywność produkcji pomidorów pod osłonami w makroregionie środkowo-wschodniej Polski. Praca doktorska, AR w Lublinie.
- International Statistics Flowers and Plants, [2009]. AIPH/Union Fleur, Unidruck, Hannover.
- Jabłońska L. [1995]: Określenie perspektyw polskiego kwaciarstwa na podstawie długookresowej analizy porównawczej jego rozwoju w Polsce i Holandii. Fundacja „Rozwój SGGW”, Warszawa.
- Jabłońska L., Hetman J. [1997]: Kierunki rozwoju produkcji roślin ozdobnych w Polsce na progu XXI wieku. [W:] Materiały I Międzynarodowego Seminarium Ogrodniczego „Strategia rozwoju polskiego ogrodnictwa do 2010 roku”. AR Lublin, grudzień 1997, ss. 45-59.
- Jabłońska L. [2005]: Rozwój polskiego kwaciarstwa w minionym 15-leciu. *Zeszyty Problemowe Postępów Nauk Rolniczych* z. 504, cz. I, ss. 21-31.
- Jabłońska L. [2006]: Rynek roślin doniczkowych w Polsce – stan i perspektywy. {Jabłoński:] Materiały konferencyjne „Postęp w produkcji anturium”. Klub Producentów Anturium, ISiK w Skierniewicach, Skierniewice, marzec 2006, ss. 20-25.
- Jabłońska L. [2007]: Ekonomiczne aspekty rozwoju sektora kwaciarskiego w Polsce. Wydawnictwo SGGW, Warszawa.
- Jabłońska L. [2008]: Pozycja Polski w świecie jako producenta roślin ozdobnych. *Roczniki Naukowe SERiA* t. X, z. 4, ss. 124-129.
- Jabłońska L. [2009]: Znaczenie kwiatów ciętych i doniczkowych w życiu współczesnych społeczeństw. [W:] Monografia „Niech żyją kwiaty w wazonie”, DRUKPOL, Kraków, ss. 7-14.
- Jabłońska L., Paszko D., Zarzycka A. [2010]: Ekonomiczna efektywność jako czynnik rozwoju produkcji doniczkowych roślin rabatowych i balkonowych w Polsce. *Roczniki Naukowe SERiA* t. XII, z. 3, ss. 120-125.
- Kubiak K. [1998]: Ekonomika i organizacja gospodarki ogrodniczej. Wyd.2. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa.
- Kulikowski R. [2007]: Ogrodnictwo w Polsce. Rozmieszczenie, struktura upraw i rola w produkcji rolniczej. *Przegląd Geograficzny* t. 79, z. 1, ss. 79-98.
- Mierwiński J. [2003]: Produkcja warzyw pod osłonami. Sezon 2002/2003. Zimno i drogi opał. *Hasło Ogrodnicze* nr 6, ss. 15-16.
- Mierwiński J. [2004]: Rynek warzyw pod osłonami w Polsce i Europie. *Studia i monografie* 120. IERiGŻ, Warszawa.
- Mierwiński J. [2008]: Rynek pomidorów w Polsce w minionym dziesięcioleciu. *Owoce Warzywa Kwiaty* nr 19, s. 9.
- Świetlik J., Mierwiński J. [1999]. Podstawowe problemy naszego warzywnictwa w obliczu integracji Polski z Unią Europejską. [W:] Materiały konferencji „Ekonomiczne problemy krajowego ogrodnictwa i sposoby ich rozwiązywania przed przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej. AR Lublin, ss. 67-82.
- The cut flowers market in Poland. [2009]. [Tryb dostępu:] www.cbi.eu/marektinfo/cbi/?actions. [Data odczytu: wrzesień 2011].